

Den scientistiska läroplanen -replik på Allsidigheten och den rena vetenskapen av Bo Dahlin

Ebba Lisberg Jensen

Göteborgs universitet

Diskussionen har vid det här laget glidit från frågan om huruvida svenska skolor ska få undervisa om intelligent design (ID) på biologiundervisningen, till vidare epistemologiska frågor om vetenskap, tro, vad som är ett faktum och vad som är sanning. Vad gäller sanningsbegreppet vill jag ställa mig bakom vad Kuhn skriver, i en efterskrift till ”De vetenskapliga revolutionernas struktur”:

[K]anske finns det något annat sätt att rädda användandet av termen ”sanning” för tillämpning på hela teorier – men detta duger inte. Jag tror inte att finns något sätt att rekonstruera fraser om vad som ”verkligen finns” som inte blir beroende av en teori. Idén om en överensstämmelse mellan en teoris ontologiska status och dess ”verkliga” motsvarighet förefaller mig nu i princip illusorisk (1969, s. 166-167).

Kuhn hävdar själv att detta inte ska uppfattas som relativism. Vi kan steg för steg närma oss ”sanningen”, men varje utsaga bygger på någon form av (mänsklig) teori. Begreppet sanning blir i sammanhanget irrelevant, medan *kunskap om* fortsatt står i fokus, särskilt för utbildningen.

Dahlin säger sig ana vetenskaplig purism bakom min önskan att hålla vetenskapen ren från allt som liknar metafysik. Ja, det stämmer delvis. Jag intar envist ett ”scientistiskt” perspektiv vad gäller biologiundervisningen, men inte för att gränsen mellan vetenskap och tro är vattentät och evig. Det vore att göra det för lätt för sig. Istället kan man föreställa sig ett epistemologiskt kontinuum där den mest rigorösa naturvetenskapen befinner sig i ena änden, medan stark religiös doktrin befinner sig i den andra. På den skalan är inte idén om intelligent design väsensskild från kreationismen, även om Dahlin har en poäng i att idén om intelligent design är mindre präglad av religiös doktrin än kreationismen, och försöker röra sig mot naturvetenskapens kunskapsområden.

Naturvetenskapen som vi känner den erbjuder ett ordnat och i någon mån demokratiskt sätt att *få kunskap om världen*. När vi ska undervisa om naturvetenskap måste vi undervisa om och i det system för vetande som naturvetenskapen utgör. Företrädare för hypoteser om intelligent design kan, måhända, i framtiden, utveckla undersökningsmetoder och få resultat som på allvar ruckar den nu dominerande evolutionsteorin. Det är alltid en möjlighet - eller risk - som finns inbyggd i vetenskapen och i vår strävan att förstå världen som större än oss själva.

Naturvetenskapen, med dess specialiserade system och metoder för att söka kunskap, är inte det enda relevanta eller bästa vetandefältet vi har. Den duger till exempel dåligt till att förklara historiska förlopp eller alla aspekter av mellanmänniska relationer. Men den gör sitt jobb inom sitt område. Religionskunskap, filosofi och vetenskapsteori är däremot ämnesområden (i skolan och utanför) som har större frihet att leka med, och tänka kritiskt kring, verbala och symboliska representationer för att förstå människans existens och förutsättningar för kunskap och utveckling. Det är i det sammanhanget jag hävdar att intelligent design kan tas upp i religionskunskapen, om den behöver behandlas.

Oavsett hur och var i utbildningsväsendet man väljer att presentera och diskutera alternativa uppfattningar om skapelsen, så är skrivelsen i den svenska läroplanen entydig: ”Eleverna ska få inblick i naturvetenskapens världsbild med evolutionsteorin som grund och kan på så sätt utveckla sin förmåga att skilja mellan naturvetenskapliga och andra sätt att beskriva och förklara omvärlden (Skolverket 2024).” Det är en läroplan som inte är det minsta dold, utan öppet och uttalat ”scientistisk”.

Referenser

- Kuhn, T. S. (1969). *De vetenskapliga revolutionernas struktur*. Stockholm: Thales
- Skolverket (2024). *Läroplan för grundskolan (Lgr22) samt för förskoleklassen och fritidshemmet*.
<https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan>